

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 436

**Rachunkowość na rzecz
zrównoważonego rozwoju.
Gospodarka – etyka – środowisko**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kozuchowska
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach:
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-591-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Maria Aluchna, Olga Mikołajczyk: Akcjonariusze vs. interesariusze. Przypadek raportowania zintegrowanego / Shareholders vs. stakeholders. The case of integrated reporting	11
Joanna Antczak: Wypadki chemiczne a bezpieczeństwo ekologiczne / Chemical accidents vs. ecological security	21
Anna Balicka: Sprawozdawczość środowiskowa – światowe trendy ujawniania informacji środowiskowych / Environmental reporting – world trends of disclosure of environmental information	30
Aleksandra Banaszekiewicz, Ewa Makowska: Rewizja finansowa a wiarygodność sprawozdań finansowych / Financial audit vs. financial statements credibility	39
Aurelia Bielawska: Realizacja idei społecznej odpowiedzialności biznesu w rzemiośle / The idea of Corporate Social Responsibility (CSR) in craft	48
Ewa Chojnacka, Jolanta Wiśniewska: Raportowanie danych CSR w Polsce / Reporting on CSR data in Poland.....	55
Marlena Ciechan-Kujawa, Katarzyna Goldmann: Analiza komparatywna wykorzystania i oceny przydatności analizy finansowej w praktyce firm audytorskich i jednostek gospodarczych w Polsce / Comparative analysis of the use and evaluation of the usefulness of financial analysis in the practice of auditing companies and business entities in Poland.....	64
Anna Dąbkowska: Wpływ raportu Liikanena na zmiany w regulacjach sektora bankowego w Niemczech / The impact of Liikanen report on changes in regulations of the banking sector in Germany.....	75
Anna Dubel: Analiza porównawcza kosztów adaptacji i zapobiegania zmianom klimatycznym / Comparative analysis of climate mitigation and adaptation costs	84
Justyna Dyduch: Możliwości wykorzystania informacji pochodzących z ewidencji księgowej w środowiskowej analizie finansowej przedsiębiorstwa – wyniki badań ankietowych / Possibility of using information from accounting records in environmental corporate financial analysis – survey research results.....	93
Danuta Dziawgo: Znaczenie raportowania pozafinansowego w opinii indywidualnych inwestorów / Non-financial reporting importance from individual investors' perspective.....	105

Justyna Fijałkowska: Raportowanie informacji niefinansowych zgodnie z nową dyrektywą UE 2014/95/EU jako wyzwanie dla przedsiębiorstw / Non-financial information reporting following UE 2014/95/UE new directive as a challenge for companies	115
Tomasz Gabrusewicz: Wybrane problemy stosowania wyceny w wartości godziwej do wyceny bilansowej / Selected aspects of applying valuation at fair value to balance sheet valuation.....	123
Marzena Hajduk-Stelmachowicz: Pułapki decyzyjne a system zarządzania środowiskowego / Decision-making traps related to the environmental management system.....	133
Dominika Kordela: Crowdfunding w Polsce – koncepcja finansowania społecznościowego / Crowdfunding in Poland – the concept of social financing	143
Angelika Kuligowska, Michał Moszyński, Damian Walczak: Ryzyko oraz jego świadomość w kontekście odpowiedzialności za szkody środowiskowe w Polsce / Risk and its awareness in the context of liability for environmental damages in Poland.....	154
Agnieszka Kurdyś-Kujawska: Ubezpieczenia gospodarcze jako czynnik zapewniający zrównoważony rozwój gospodarstw rolnych / Business insurances as a factor to ensure sustainable economic development of farms ...	163
Małgorzata Kutera: Etyczne aspekty zwalczania nadużyć finansowych / Ethical aspects of combating financial frauds	174
Jan Michalak: Raport strategiczny jako źródło informacji dla inwestorów społecznie odpowiedzialnych w Wielkiej Brytanii. Wyniki badań empirycznych / Strategic report as a source of information for socially responsible investors in UK. Empirical research results.....	186
Joanna Pawłowska-Tyszko: Nowe instrumenty zarządzania ryzykiem w rolnictwie krajów członkowskich UE a rozwój zrównoważony / New instruments of risk management in agriculture of the member states of the EU vs. sustainable development	199
Kamila Prucia: Projekt naukowy jako narzędzie finansowania nauki / A scientific project as a financing tool for science	209
Ksymena Rosiek: Koszty środowiskowe w sektorze wodno-kanalizacyjnym / Environmental costs in water and sewage sector	219
Anna Serwatka: Druk w polskich firmach i na uczelniach oraz jego wpływ na środowisko / Printing in Polish companies and at universities and its impact on the environment	231
Hanna Sikacz: Wpływ CSR na sytuację finansową przedsiębiorstw – przegląd badań / The impact of CSR on the corporate financial performance – a review of research.....	241
Dorota Śładkiewicz, Piotr Wanicki: Istota społecznej odpowiedzialności biznesu w procesie kreowania wartości przedsiębiorstwa / The essence of corporate social responsibility in creating company value.....	253

Monika Sobczyk: W poszukiwaniu wpływu dokonań CSR na wyniki finansowe / Searching the impact of corporate social performance on corporate financial performance	261
Anna Spoz: Wpływ finansyzacji na działalność i sprawozdawczość przedsiębiorstw / The impact of financialization on the model business of enterprises and their financial reporting	270
Lidia Włodarska-Zoła: Venture capital jako źródło finansowania przedsięwzięć innowacyjnych w świetle polityki wspierania innowacyjności / Venture capital as a source of financing innovative undertakings in the light of the policy of supporting innovativeness.....	278
Aleksander Zawadzki, Marlena Rybacka: Falszowanie sprawozdań finansowych w opinii biegłych rewidentów / Financial statements fraud in the opinion of auditors	287
Katarzyna Ziętek-Kwaśniewska: Terminowość płatności w transakcjach między przedsiębiorstwami w Polsce / Punctuality of payments in transactions between businesses in Poland.....	296
Beata Zyznarska-Dworczak: Determinanty rozwoju sprawozdawczości niefinansowej w świetle pozytywnej i normatywnej teorii rachunkowości / Factors development of non-financial reporting in the light of positive and normative accounting theory	307

Wstęp

Idea zrównoważonego rozwoju wzbudza uzasadnioną uwagę zarówno w społeczeństwie, jak i w gospodarce oraz w nauce. Poszukujemy bowiem sposobu na racjonalne funkcjonowanie w złożonej rzeczywistości. Konieczne jest nie tylko naukowe opracowanie zasad zrównoważonego rozwoju, lecz także ich efektywna implementacja w praktyce gospodarczej. Nie bez znaczenia jest przy tym również społeczne poparcie dla idei zrównoważonego rozwoju.

Niewątpliwie problemy w zakresie ochrony środowiska oraz etyki prowadzonego biznesu stanowią ogromne wyzwanie rozwojowe. Nie możemy dopuścić, by stały się one barierą rozwoju naszej cywilizacji. Stąd też obecne koncepcje teoretyczne coraz częściej podkreślają konieczność ograniczania negatywnego wpływu prowadzonej działalności na interesariuszy oraz budowania wartości dodanej – rozumianej dużo szerzej niż dotychczas.

Współczesny świat spogląda na ideę zrównoważonego rozwoju z ogromną nadzieją, ponieważ oznacza ona szansę na zmianę filozofii gospodarowania z poszanowaniem zasad gospodarki rynkowej. Nie możemy tej szansy zmarnować. Ta wspaśniała idea wymaga jednak jeszcze wiele pracy, zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i empirycznym.

Tematów badawczych więc nie brakuje. Środowisko ekonomistów z dyscypliny „finanse”, a w tym „rachunkowość”, od dawna zaangażowane jest naukowo w prace badawcze dotyczące zrównoważonego rozwoju. Jednym z przykładów aktywności i profesjonalizmu naszego środowiska naukowego jest niniejsza publikacja.

W opracowaniu opublikowano wybrane artykuły dotyczące idei zrównoważonego rozwoju w zakresie rachunkowości, których autorami są osoby z uznanych ośrodków naukowych w Polsce. Podkreślam wagę inspirujących treści poszczególnych opracowań. Istotny wkład w naukową jakość publikacji wnieśli także recenzenci. Zgłoszone przez nich uwagi i sugestie podniosły jeszcze wartość naukową opracowania.

Niniejsza publikacja jest naszym wspólnym sukcesem: autorów i recenzentów.

Danuta Dziawgo

Marlena Ciechan-Kujawa, Katarzyna Goldmann

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
e-mails: marlenac@econ.umk.pl; goldmann@econ.umk.pl

**ANALIZA KOMPARATYWNA WYKORZYSTANIA
I OCENY PRZYDATNOŚCI ANALIZY FINANSOWEJ
W PRAKTYCE FIRM AUDYTORSKICH
I JEDNOSTEK GOSPODARCZYCH W POLSCE**

**COMPARATIVE ANALYSIS OF THE USE
AND EVALUATION OF THE USEFULNESS
OF FINANCIAL ANALYSIS IN THE PRACTICE
OF AUDITING COMPANIES AND BUSINESS ENTITIES
IN POLAND**

DOI: 10.15611/pn.2016.436.07

JEL Classification: M41, M42

Streszczenie: Celem artykułu jest prezentacja wyników badania ankietowego dotyczącego wykorzystania elementów analizy finansowej w praktyce firm audytorskich i jednostek gospodarczych w Polsce. Badano również jej przydatność do oceny sytuacji finansowej jednostek i podejmowania decyzji zarządczych. Przeprowadzona ocena pozwoliła zidentyfikować różnice w elementach analizy wstępnej i wskaźnikowej stosowanych przez podmioty zewnętrzne i wewnętrzne. Wskazano na niską ocenę przez jednostki analizy sporządzanej przez biegłych, a także niewielkie wykorzystanie metod analitycznych w ocenie ryzyka współpracy z jednostkami zewnętrznymi.

Słowa kluczowe: analiza finansowa, sprawozdanie finansowe, wskaźniki finansowe, raport biegłego rewidenta.

Summary: The aim of this article is to present the results of a questionnaire survey made on the use of elements of financial analysis in the practice of auditing companies and business entities in Poland. It was also tested for its suitability for assessing the financial situation of entities and managerial decision making. The conducted analysis allowed identifying differences in the elements of preliminary and indicator analyses used by external and internal units. They indicated a low level of usefulness of analysis drawn up by auditors, as well as the limited use of analytical methods in the risk assessment of cooperation with external units.

Keywords: financial analysis, financial statement, financial ratios, statutory auditor report.

1. Wstęp

Dynamika zmian w makroekonomicznym i konkurencyjnym otoczeniu podmiotów gospodarczych, wymagająca szybkich decyzji operacyjnych i dostosowywania strategii długookresowej, uzasadnia wewnętrzne działania jednostek na rzecz poszukiwania metod analitycznych¹ umożliwiających skuteczne wychwytywanie szans rozwoju i przeciwdziałanie zagrożeniom kontynuacji działania. W szczególności na tę ostatnią kwestię wpływ mają czynniki wymagające analizy zarówno finansowych, jak i niefinansowych konsekwencji podejmowanych decyzji.

Badania prowadzone przez różnych autorów wskazują, że jednostki, oceniając pro- i retrospektywne skutki podejmowanych decyzji, analizują jednak głównie ich wpływ na sytuację finansową podmiotu. Podobne podejście przypisuje się praktyce firm audytorskich.

Pomijając w tym artykule toczącą się obecnie w środowiskach naukowych i zawodowych dyskusję na temat zasadności i odpowiedniości tego typu oceny do identyfikacji potencjalnych źródeł ryzyka działalności, w szczególności do diagnozy zdolności kontynuowania działalności², podjęto próbę ustalenia zakresu wykorzystania analizy finansowej do długookresowej oceny działalności podmiotów gospodarczych, sporządzanej zarówno przez niezależne podmioty zewnętrzne, jak i wewnętrznych analityków jednostek. I chociaż cele realizowanej przez te podmioty oceny są różne, to jednak wyniki obu tych ocen mogą być wykorzystywane do podejmowania decyzji finansowych w jednostce. W literaturze wskazuje się, że przedstawiciele przedsiębiorstw oczekują od audytów wartości dodanej w obszarze identyfikacji ryzyk finansowych i organizacyjnych [Jakubczyk-Cały 2011], przy czym wsparcie ma dotyczyć nie tylko bieżącego zarządzania przedsiębiorstwem, ale także jego planów strategicznych [Zyznarska-Dworczak 2007, s. 55]. W toku prowadzonego badania w szczególności poszukiwano zatem odpowiedzi na pytania:

- Które obszary są uznawane przez biegłych rewidentów i podmioty gospodarcze za najbardziej istotne w ocenie sytuacji finansowej jednostek?
- Jak jednostki oceniają przydatność przygotowywanej przez biegłych i wewnętrznych specjalistów analizy finansowej do zarządzania jednostką i ryzykiem relacji z podmiotami zewnętrznymi?
- Jakie kryteria porównań stosują biegli rewidenci i jednostki w ocenie wskaźników?

W toku badań przyjęto dwie hipotezy: (H1) Istnieją obszary różniące zakres wykorzystania elementów analizy finansowej przez biegłych i jednostki gospodarcze. (H2) Podmioty gospodarcze wyżej oceniają przydatność analizy finansowej sporządzanej przez wewnętrznych specjalistów niż przez biegłych rewidentów.

¹ Dylematy i konsekwencje wynikające z zastosowania różnych metod analitycznych w zakresie prezentuje np. Pillkahn [2008, s. 46–71].

² Szerzej na ten temat Ciechan-Kujawa [2014b].

2. Metodyka badania i opis próby badawczej

Badania zostały przeprowadzone przy wykorzystaniu programu Lime Survey System Badań Ankietowych On-Line w II kwartale 2015 r. Kwestionariusz został przesłany do 1000 podmiotów podlegających obowiązkowemu badaniu sprawozdań finansowych. Otrzymano 184 poprawnie wypełnione ankiety, co stanowiło 18,4% próby badawczej.

Tabela 1. Charakterystyka badanych jednostek [w %]

Wyszczególnienie	Razem (184)	Grupa 1 (112)	Grupa 2 (24)	Grupa 3 (46)	Grupa 4 (2)
Wielkość przedsiębiorstwa					
Małe	9,78	6,25	12,50	13,04	100,00
Średnie	45,11	48,21	29,17	47,83	–
Duże	45,11	45,54	58,33	39,13	–
Rodzaj działalności					
Produkcyjna	48,37	53,57	41,67	41,30	–
Handlowa	19,02	12,50	25,00	30,43	50,00
Usługowa	32,61	33,93	33,33	28,26	50,00
Czas funkcjonowania					
Od 1 do 5 lat	3,80	3,57	–	6,52	–
Od 6 do 10 lat	3,26	2,68	8,33	2,17	–
Powyżej 10 lat	92,93	93,75	91,67	91,30	100,00
Zasięg działania					
Lokalny	15,22	12,50	16,67	17,39	100,00
Krajowy	35,33	34,82	41,67	34,78	–
Międzynarodowy	49,46	52,68	41,67	47,83	–
Forma prawna					
Spółka akcyjna	38,59	44,64	29,17	28,26	50,00
Spółka z o.o.	36,96	34,82	37,50	43,48	–
Spółdzielnia	7,61	8,93	8,33	4,35	–
Spółka jawna	5,98	4,46	–	13,04	–
Inne	10,87	7,14	25,00	10,87	50,00
Firma audytorska					
KPMG	13,59	14,29	20,83	8,70	–
Deloitte	11,96	11,61	20,83	8,70	–
PWC	9,78	12,50	4,17	6,52	–
EY	5,43	6,25	4,17	4,35	–
Inne	59,24	55,35	50,00	71,74	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania.

Wśród badanych organizacji reprezentowane były jednostki produkcyjne, handlowe i usługowe, chociaż te ostatnie stanowiły mniejszość (około 18% badanej próby). Dominowały jednostki funkcjonujące na rynku powyżej 10 lat, o międzynarodowym lub krajowym zasięgu działalności. Były to podmioty raczej średnie i duże. Zdecydowaną większość stanowili przedstawiciele spółek akcyjnych (39%) i spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (37%). Blisko 40% badanych jednostek badanych było przez audytorów tzw. wielkiej czwórki. Szczegółową charakterystykę badanych podmiotów zaprezentowano w tabeli 1.

Dla przeprowadzenia pogłębionej analizy zebranego materiału badawczego dokonano podziału respondentów na 4 grupy, które celem określenia sytuacji finansowej biorą pod uwagę:

Grupa 1 – zarówno analizę finansową sprawozdania finansowego przeprowadzoną przez biegłego rewidenta, jak i dodatkowo sporządzoną przez specjalistów w jednostce;

Grupa 2 – tylko analizę finansową sprawozdania finansowego sporządzoną w jednostce;

Grupa 3 – tylko analizę sprawozdania finansowego przeprowadzoną przez biegłego rewidenta i nie sporządzają analizy sprawozdania w jednostce.

Do grupy 4 zaliczono podmioty, które nie wykorzystują analizy finansowej sprawozdania przeprowadzonej przez biegłego rewidenta, jak również nie sporządzają jej samodzielnie.

Stopień przydatności analizy finansowej do oceny sytuacji podmiotu gospodarczego badano w dwóch przekrojach: ogólnym – uwzględniającym odpowiedzi wszystkich jednostek w danej grupie (O), oraz szczegółowym – określającym stopień przydatności dla podmiotów, które zadeklarowały wykorzystanie danych elementów analizy w ocenie sytuacji finansowej (W).

3. Wykorzystanie analizy wstępnej w zewnętrznej i wewnętrznej ocenie sytuacji finansowej jednostek gospodarczych

Nie jest zaskoczeniem, że zarówno jednostki, jak i biegli rewidenci jako podstawowe źródło informacji wykorzystywane do sporządzenia analizy finansowej wskazują bilans i rachunek zysków i strat. Istotną różnicę można jednak zaobserwować w zakresie wykorzystania do analizy wstępnej sprawozdania z przepływów pieniężnych. Analiza danych zawartych w tabeli 2 wykazała, że tylko niewielki odsetek biegłych wskazuje w raporcie dane z analizy przepływów pieniężnych, pomimo że powinien on prezentować wszystkie istotne informacje wykorzystane do oceny sytuacji jednostki, w szczególności kontynuacji jej działania. W jednostkach gospodarczych informacje te nie ustępują zasadniczo istotnością pozostałym elementom sprawozdania finansowego.

Różnice w wykorzystaniu informacji z poszczególnych sprawozdań nie są już widoczne w ocenie przez jednostki ich przydatności (tabela 3). Jednostki wysoko

Tabela 2. Wykorzystanie danych ze sprawozdania finansowego oraz analizy struktury i dynamiki w analizie

Wyszczególnienie	Raporty bieżących		Grupa 1+2	
	liczba	%	liczba	%
	184	100	136	100
Elementy sprawozdania finansowego				
Bilans / Sprawozdanie z sytuacji finansowe	184	100,00	136	100,00
Rachunek zysków i strat / Sprawozdanie z całkowitych dochodów	184	100,00	136	100,00
Rachunek przepływów pieniężnych / Sprawozdanie z przepływów pieniężnych	9	4,89	121	88,97
Elementy analizy wstępnej				
Analiza struktury	89	48,37	123	90,44
Analiza dynamiki/zmiany	51	27,72	115	84,56

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania.

oceniły przydatność wszystkich elementów sprawozdania – powyżej 4 w pięciostopniowej skali Likerta. Należy wskazać, że poniżej 3 przydatność bilansu oceniło tylko 8,79% wszystkich badanych. W przypadku rachunku zysków i strat było to 3,3%, a rachunku przepływów pieniężnych 14,48%. Najwyższą przydatność wszystkich elementów sprawozdania finansowego wskazały jednostki zaliczone do grupy 2.

Tabela 3. Przydatność w ocenie sytuacji finansowej danych ze sprawozdania finansowego i analizy wstępnej

Wyszczególnienie	Stopień przydatności					
	grupa 1		grupa 2		grupa 3	
	O	W	O	W	O	W
Bilans Sprawozdanie z sytuacji finansowej	4,62	4,62	4,71	4,71	4,46	4,46
Rachunek zysków i strat Sprawozdanie z całkowitych dochodów	4,79	4,79	4,96	4,96	4,48	4,48
Rachunek przepływów pieniężnych Sprawozdanie z przepływów pieniężnych	4,11	4,41	3,79	4,53	3,87	4,38
Analiza struktury	3,77	4,20	3,67	4,56	2,63	4,04
Analiza dynamiki/zmiany	4,11	4,38	4,08	4,70	3,15	4,33

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania.

Sprawozdanie finansowe dostarcza jednak, jak podkreśla Hamrol [2013, s. 126], jedynie informacji umożliwiających ocenę sytuacji majątkowej, finansowej, płynności czy rentowności, a nie jest oceną sytuacji w każdym z tych obszarów. W tym

kontekście zastanawiający jest fakt, że pogłębiona na podstawie danych ze sprawozdań analiza dynamiki i struktury jest zdecydowanie częściej sporządzana w ramach analizy prowadzonej w jednostkach. Analiza struktury znalazła odzwierciedlenie tylko w połowie raportów biegłych, co stanowi dwa razy mniej przypadków niż w sytuacji wykonywania analiz w jednostce. Jeszcze rzadziej biegli wykonują analizę dynamiki działalności. Ta ostatnia znajduje trzy razy częściej zastosowanie w analizach przeprowadzanych przez same jednostki. Szczegółowe wyniki badań w tym zakresie zaprezentowano w tabeli 2.

Wyniki oceny przydatności omawianych elementów analizy w przedziale jednostek, które wykorzystują je w ocenie sytuacji podmiotu (W), są najwyższe w grupie 2. Również jednostki grupy 1 korzystające z analiz biegłych, ale prowadzące pogłębioną własną analizę finansową, wyżej oceniają jej przydatność niż podmioty grupy 3. We wszystkich badanych grupach większą przydatność do podejmowania decyzji przyznano analizie dynamiki niż struktury. Tylko 13% wszystkich badanych uznało analizę dynamiki za nieprzydatną. Tę samą ocenę przydatności (poniżej 3) w przypadku analizy struktury przyznało 22% badanych. Były to głównie podmioty z grupy 3.

4. Standardy analizy wskaźnikowej w praktyce przedsiębiorstw i firm audytorskich

Porównując zakres wykorzystania analizy wskaźnikowej w praktyce biegłych i jednostek (tabela 4), należy wskazać następujące prawidłowości:

1. Ilość wskaźników wykorzystywanych do oceny jednostki przez biegłych jest zdecydowanie mniejsza³. Podobny poziom zastosowania znajdują jedynie wskaźniki: rotacji należności i rentowności sprzedaży.

2. Biegli wykorzystują do oceny płynności tylko wskaźniki statyczne, natomiast ponad 80% jednostek uzupełnia analizę statyczną dynamiczną analizą płynności⁴.

3. Wszystkie pozostałe wskaźniki są częściej wykorzystywane przez jednostki niż przez biegłych. Jednostki zdecydowanie większą wagę przywiązują do oceny: poziomu kapitału obrotowego netto, rotacji aktywów, rotacji zapasów, gospodarowania zasobami, rentowności kapitału własnego.

³ W raportach biegłych dla badanych podmiotów prezentowanych jest od 3 do 23 wskaźników. Największa liczba raportów zawierała 5 wskaźników. I chociaż należy zgodzić się z Hamrolem [2013, s. 128], że jakość badań analitycznych nie jest funkcją liczby wykorzystanych w nim wskaźników, lecz ich adekwatności do istoty badanego zjawiska oraz stopnia spełnienia przez analizującego zasad obowiązujących przy ich konstruowaniu, to jednak ich analiza przedmiotowa uzasadnia wątpliwości, czy stosowane wskaźniki zapewniają weryfikację wszystkich kryteriów oceny sytuacji finansowej badanej jednostki.

⁴ Podobne wnioski formułuje na podstawie przeprowadzonego badania Goldman [2014]. Dodatkowo statyczna i dynamiczna analiza płynności finansowej może być uzupełniona o strategię dochód-ryzyko [Goldman 2013].

4. W ramach analizy realizowanej w jednostce liczone są parametry w ogóle nieuwzględniane w raportach biegłych, tj.: wskaźniki poziomu kosztów, zapotrzebowania na kapitał obrotowy, cyklu konwersji gotówki, zdolności do obsługi długu.

Tabela 4. Wykorzystanie analizy wskaźnikowej w raportach biegłego rewidenta oraz wewnętrznej analizie finansowej

Elementy analizy wskaźnikowej	Raporty biegłych		Grupa 1+2	
	liczba	%	liczba	%
	184	100	136	100
Analiza płynności finansowej				
Wskaźniki statyczne	184	100,00	125	91,91
Wskaźniki dynamiczne	0	–	109	80,15
Kapitał obrotowy netto	45	24,46	87	63,97
Zapotrzebowanie na kapitał obrotowy netto	0	–	69	50,74
Analiza sprawności działania				
Wskaźniki poziomu kosztów	0	–	119	87,50
Wskaźniki rotacji aktywów	39	21,20	113	83,09
Wskaźniki rotacji zapasów	85	46,20	112	82,35
Wskaźniki rotacji należności	163	88,59	118	86,76
Wskaźniki rotacji zobowiązań	122	66,30	118	86,76
Cykl konwersji gotówki	0	–	82	60,29
Wskaźniki gospodarowania zasobami	2	1,09	41	30,15
Analiza zadłużenia				
Wskaźniki poziomu zadłużenia	146	79,35	122	89,71
Wskaźniki zdolności do obsługi długu	0	–	110	80,88
Analiza rentowności				
Wskaźniki rentowności sprzedaży (ROS)	176	95,65	127	93,38
Wskaźniki rentowności aktywów (ROA)	147	79,89	123	90,44
Wskaźnik rentowności kapitału własnego (ROE)	98	53,26	122	89,71

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania.

Analiza odpowiedzi respondentów dotycząca oceny przydatności poszczególnych elementów analizy wskaźnikowej, zamieszczona w tabeli 5, nie pozwala na jednoznaczne określenie różnic w badanych grupach podmiotów. Chociaż najniższe poziomy przydatności w większości przypadków odnotowano w grupie 3. Pogłębiona analiza przedmiotowa (wg wskaźników) rozkładu ocen w skali Likerta w badanej populacji pozwala natomiast na stwierdzenie, że największą przydatność wśród wszystkich wskaźników jednostki przypisują wskaźnikom rentowności sprzedaży.

Tylko 4% wszystkich badanych określiło je jako nieprzydatne (poniżej 3 skali Likerta).

Tabela 5. Ocena przydatności analizy wskaźnikowej w ocenie sytuacji finansowej

Elementy analizy wskaźnikowej	Stopień przydatności					
	grupa 1		grupa 2		grupa 3	
	O	W	O	W	O	W
Analiza płynności finansowej						
Wskaźniki statyczne	4,19	4,37	3,54	4,21	3,70	4,26
Wskaźniki dynamiczne	3,76	4,32	3,21	4,31	X	x
Kapitał pracujący	3,08	4,15	2,88	4,46	2,41	4,42
Zapotrzebowanie na kapitał pracujący	2,69	4,15	2,29	4,44	X	x
Analiza sprawności działania						
Wskaźniki poziomu kosztów	3,98	4,41	4,08	4,52	X	X
Wskaźniki rotacji aktywów	3,76	4,29	3,67	4,37	3,11	4,23
Wskaźniki rotacji zapasów	3,88	4,44	3,71	4,61	3,24	4,55
Wskaźniki rotacji należności	4,00	4,43	4,00	4,60	3,26	4,47
Wskaźniki rotacji zobowiązań	4,02	4,45	3,92	4,50	3,24	4,55
Cykl konwersji gotówki	3,02	4,32	3,17	4,71	X	X
Wskaźniki gospodarowania zasobami	1,85	3,88	2,04	4,13	1,89	4,15
Analiza zadłużenia						
Wskaźniki poziomu zadłużenia	4,20	4,44	3,67	4,56	3,67	4,51
Wskaźniki zdolności do obsługi długu	3,83	4,41	3,63	4,71	X	X
Analiza rentowności						
Wskaźniki rentowności sprzedaży (ROS)	4,48	4,71	4,38	4,68	4,11	4,67
Wskaźniki rentowności aktywów (ROA)	4,17	4,45	3,83	4,40	3,37	4,41
Wskaźnik rentowności kapitału własnego (ROE)	4,06	4,43	4,04	4,32	3,49	4,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania.

5. Zastosowanie i przydatność analizy finansowej do zarządzania ryzykiem działalności i relacji z podmiotami zewnętrznymi

W toku badania weryfikacji poddano przydatność przygotowywanej przez biegłych i wewnętrznych specjalistów analizy finansowej do zarządzania jednostką i ryzykiem relacji z podmiotami zewnętrznymi. Dane w tabeli 6 wskazują, że jednostki zdecydowanie częściej wykorzystują analizę finansową do oceny swojej sytuacji. W zakresie badania ryzyka współpracy z dostawcami, klientami czy analizy dostawców

jej zastosowanie nie jest powszechne. Niemniej, biorąc pod uwagę analizę jednostek zewnętrznych, największe zastosowanie we wszystkich badanych grupach respondentów analiza finansowa znajduje w ocenie odbiorców, a najmniejsze w ocenie konkurencji.

Tabela 6. Wykorzystanie analizy sprawozdania finansowego jednostki, odbiorców, dostawców i konkurencji oraz stopień jej przydatności w podejmowaniu decyzji

Analiza finansowa sprawozdania finansowego	Grupa 1			Grupa 2			Grupa 3		
	O	W		O	W		O	W	
	SP	%	SP	SP	%	SP	SP	%	SP
Jednostki – zewnętrzna	1,71	100,00	1,71	x	x	x	3,63	100,00	3,63
Jednostki – wewnętrzna	4,47	100,00	4,47	4,79	100,00	4,79	x	x	x
Odbiorców	2,77	57,14	4,09	2,17	33,33	4,50	1,93	30,43	3,43
Dostawców	2,21	43,75	3,78	1,96	29,17	4,29	1,93	30,43	3,43
Konkurencji	2,18	39,29	4,00	1,75	20,83	4,60	1,89	28,26	3,08

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania.

Tabela 7. Kryteria porównań wskaźników finansowych i ich przydatność

Wyszczególnienie	Stopień przydatności					
	grupa 1		grupa 2		grupa 3	
	O	W	O	W	O	W
Wskaźniki obliczone w poprzednich okresach	4,54	4,58	4,67	4,67	4,41	4,65
Wskaźniki konkurencyjnych przedsiębiorstw	2,54	4,31	2,38	4,00	2,07	4,06
Wskaźniki branżowe	2,61	4,05	2,21	3,90	2,41	4,42
Wskaźniki planowane (budżety, plany)	3,58	4,40	2,67	4,33	2,89	4,35
Wskaźniki wzorcowe (normatywne)	2,53	4,11	2,04	4,13	1,85	3,79

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania.

Jednostki zdecydowanie wyżej oceniają użyteczność samodzielnie sporządzanych analiz. W całej badanej grupie sporządza je 74% podmiotów. Stopień ich przydatności (SP) oceniany jest na 4,5–4,8 w pięciostopniowej skali Likerta. Na tym tle określona przez badane jednostki przydatność analiz sporządzonych przez biegłych należy uznać za neutralną w grupie 3 i negatywną w grupie 1. Biorąc pod uwagę, że badania [Ciechan-Kujawa 2014a; Deloitte 2009] potwierdzają, że jednostki oczekują od biegłych wsparcia w zakresie wspomagania procesu zarządzania ryzykiem działalności, ocena ta jest bardzo niska.

Analiza kryteriów porównań stosowanych w ocenie wskaźników (tabela 7) pozwala stwierdzić, że najwyższe stopnie przydatności w poszczególnych grupach zo-

stały przypisane porównaniom wskaźników w czasie. Najniższe oceny otrzymała porównania w przestrzeni i do danych postulowanych, w szczególności we wszystkich jednostkach badanych grup (O). Biegli rewidentzi w analizach głównie opierają się na porównaniach w czasie.

6. Zakończenie

Prezentacja i ocena wskaźników finansowych usankcjonowana jest zapisami ustawy o rachunkowości [Ustawa z 29 września 1994] oraz ustawy o biegłych rewidentach i ich samorządzie [Ustawa z 7 maja 2009]. Zakres stosowanych metod analizy finansowej zależy jednak od celu analizy i sporządzającego. Zidentyfikowane obszary różniące wykorzystanie elementów analizy finansowej przez biegłych i jednostki gospodarcze co do zasady nie są zaskoczeniem, ale ograniczony zakres stosowanych przez biegłych wielkości analitycznych już tak.

Większość jednostek bardzo nisko ocenia użyteczność analizy sporządzanej przez biegłych. Ponad 74% badanych podmiotów albo w ogóle jej nie wykorzystuje do analizy ryzyka działalności, albo uzupełnia ją dodatkowo własnymi analizami. Nie jest to zjawisko pozytywne, biorąc pod uwagę, że rolą biegłego jest ograniczenie ryzyka wynikającego z dostarczenia niewłaściwych lub niskiej jakości informacji wspomagających procesy decyzyjne. Problem wykorzystania wyników analizy biegłych rewidentów tkwi między innymi w różnorodności podejść audytorów do oceny⁵. Jednak różnorodność ta nie wynika – co byłoby uzasadnione – z dostosowania narzędzi analizy (wskaźników) do specyfiki działalności danego podmiotu, ale ze standardów stosowanych w danej jednostce audytorskiej.

Badania wykazały, że analiza finansowa, poza oceną sytuacji samej jednostki, w praktyce niewielkie zastosowanie znajduje w ocenie ryzyka współpracy z dostawcami i odbiorcami oraz ocenie konkurencji. Uwagę zwraca słabe wykorzystanie przez podmioty wskaźników umożliwiających pozycjonowanie na tle branży oraz bezpośrednich konkurentów.

Literatura

- Ciechan-Kujawa M., 2014a, *Funkcja doradcza audytu zewnętrznego i perspektywy jej rozwoju. Modele zarządzania kosztami i dokonania*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 343, s. 114–124.
- Ciechan-Kujawa M., 2014b, *Wielowymiarowy audyt biznesowy. Wartość dodana dla organizacji i interesariuszy*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń.
- Deloitte, 2009, *Audyty: narzędzie strategicznego zarządzania przedsiębiorstwem. Badanie CFO*, http://www.deloitte.com/view/pl_PL/pl/uslugi/audyt (16.10.2013).

⁵ Podobne wnioski formułują na podstawie przeprowadzonych badań raportów biegłych np. Skoczyła i Waśniewski [2014].

- Goldmann K., 2013, *Analiza płynności finansowej z uwzględnieniem strategii dochód-ryzyko*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 297, s. 92–101.
- Goldmann K., 2014, *Trendy zarządzania płynnością finansową – wyniki badań*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 344, s. 194–202.
- Hamrol M., 2013, *Niedoceniane aspekty badania sprawozdania finansowego przedsiębiorstwa*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 760, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 59, s. 123–132.
- Jakubczyk-Cały E., 2011, *Komu i po co potrzebny jest audytor finansowy w spółce?*, Parkiet, 18 kwietnia.
- Pillkahn U., 2008, *Using Trends and Scenarios as Tools for Strategy Development*, Publicis Corporate Publishing, Siemens, Erlangen.
- Skoczylas W., Waśniewski P., 2014, *Wskaźniki finansowe w raporcie z badania sprawozdania finansowego przez biegłego rewidenta*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 827, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 69, s. 243–252.
- Ustawa z 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym, Dz.U. 2009.77.649, z późn. zm.
- Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. 2013.330 j.t. z późn. zm.
- Zyznarska-Dworczak B., 2007, *Oczekiwania wobec biegłego rewidenta*, [w:] *Biegły rewident – zawód czy misja*, materiały konferencyjne, III Ogólnopolska Konferencja Naukowa Krajowej Izby Biegłych Rewidentów, Poznań.